

eEducation – kirjasto mukana kehittämässä opetusta

17.2.2015 Tekijä [Jyväskylän yliopiston kirjasto](#)

Jyväskylän yliopiston opetuksen kehittämisen teema on e-oppiminen strategian toimenpideohjelman mukaisesti. Painopiste on joustavien ja pedagogisesti laadukkaiden oppimismahdollisuuksien kehittämisessä. Tavoitteena on luoda opiskelijoille monimuotoisia, interaktiivisia ja oppijalähtöisiä, tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä opetuksen ja oppimisen ympäristöjä.

Näillä sanoilla asetettiin yliopiston eEducation hankkeelle päätavoitteet vuonna 2014, ja kirjasto pääsi mukaan yhteistyöhankkeellaan kauppakorkeakoulun kanssa.

Kirjaston yhteistyökumppani kauppakorkeakoulu ([JSBE](#)) lähti hankkeeseen mukaan tavoitteenaan joustavien opiskelumahdollisuuksien lisääminen ja kehittäminen niin Jyväskylän yliopiston omille kuin yliopistossa opiskeleville kansainvälisille opiskelijoille. Kauppakorkean aiemman kokemuksen mukaan kurssikirjojen saatavuus on ollut massakurssien ongelma, joten tavoitteena oli löytää ja ottaa käyttöön kursseille toimivat e-materiaalit. Yliopiston kirjaston yksi perustehtävä on tarjota joustavia ja laadukkaita oppimateriaaleja. Siksi hankkeen lähtöasetelma ja tavoitteet tuntuivat kirjaston ydinosaamisen alueelta ja opetusta antava tiedekunta sopivalta yhteistyökumppanilta.

Kirjasto ja JSBE loivat yhteisen toimintasuunnitelman, jonka tavoitteena oli löytää kahdelle johtamisen ja yritysjohtamisen peruskurssille elektronisessa muodossa olevaa kurssikirjallisuutta. Elektronisessa muodossa olevalla kirjallisuudella haluttiin tukea ajan ja paikan suhteen joustavia verkko-opintoja, sillä molempien peruskurssien luennot videoitiin ja jaettiin opiskelijoille osana Optima-oppimisympäristössä olevaa kurssia. Käytännössä opiskelijat pystyivät siis halutessaan suorittamaan kurssit osallistumatta fyysisesti luennoille.

Tutkimusasetelmassa selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia e-kirjan soveltuvuudesta ja käytettävyydestä tenttikirjana. Pieni joukko opiskelijoista suoritti tenttimällä myös erillisen kappaleen interaktiivisesta e-kirjasta, ja tällä tutkittiin tuoko interaktiivisuus lisäarvoa e-kirjan lukemiseen.

Käytännön kokemukset e-kirjojen soveltuvuudesta kurssikirjallisuudeksi

Hankkeen aikana kävi selväksi, että massakurssien tarpeisiin voi olla vaikea löytää sopivaa kurssikirjallisuutta. E-kirjojen käytön ongelmat liittyvät lähes poikkeuksetta kustantajien säätämiin rajoituksiin. Julkaistessaan kirjan e-muodossa, heillä on täydet valtuudet määrittellä siihen ehdot koskien yhtäaikaista käyttöä, tulostusta ja tallennusta.

Kustantajien e-kirjoille asettamia käyttörajoitteita on usein mahdoton poistaa tai pyydytetyt rahasummat eivät ole enää taloudellisesti järkeviä.

Hankkeessamme johtamisen peruskurssille löytyi heti sisällöllisesti soveltuva e-kirja, jossa ei ollut käyttöä koskevia rajoituksia. Sen sijaan yrittäjyyden peruskurssille ei löytänyt opettajan omista ja hankintatoimiston pyrkimyksistä huolimatta sisällöllisesti soveltuvaa kirjallisuutta, jonka kirjasto olisi voinut hankkia rajoittamattomaan käyttöön. Kirjaston hankintatoimisto kävi useita eri neuvotteluja saadakseen opettajan toiveiden mukainen kirja massakurssin käyttöön, mutta tässä ei kuitenkaan onnistuttu. Kustantajien e-kirjoille asettamia käyttörajoitteita on usein mahdoton poistaa tai pyydytetyt rahasummat eivät ole enää taloudellisesti järkeviä. Kustantajien tarjoamat aineistot ja käyttöehdot voivat usein osoittautua juuri isojen massakurssien ongelmaksi. Tähän on jo maailmalla etsitty ratkaisua siten, että yliopistot ja yliopistokirjastot osallistuvat itse tiedon tuottamiseen julkaisemalla kaikille avoimia Open Acces e-kurssikirjoja. Aiheesta on kirjoitettu muun muassa vuoden 2014 viimeisessä [Tietueessa](#).

Eteen tulivat massakurssin tarpeisiin sopimattomat kustantajien rajoitteet.

Hankkeen yhtenä tavoitteena oli tutkia myös interaktiivista e-kirjaa. Tällä hetkellä kustantajien tarjoamat e-kirjat ovat usein paperipainoksen siirtämistä pdf:nä verkkoon ilman mitään lisäominaisuuksia. JSBE:n edustajat koettivat etsiä kurssilleen interaktiivista, sisällöllisesti soveltuvaa e-kirjaa, mutta eteen tulivat massakurssin tarpeisiin sopimattomat kustantajien rajoitteet. Hankkeeseen löydettiin sisällöllisesti soveltuvaa, interaktiivista e-kirjallisuutta Inkling-palvelusta, mutta sieltä sitä voi hankkia vain yksittäinen kuluttaja, ei kirjasto. Tutkimusasetelmaa varten opiskelijoille ladattiin kirjaston lainaamille iPad-laitteille Inkling-palvelusta suoraan yksittäisen kirjan kappaleet, jotta mukaan saatiin myös interaktiivista e-kirjallisuutta.

Miten opiskelijat kokivat e-kurssikirjan lukemisen?

Kyselyyn vastanneiden joukko oli molemmilla kursseilla hyvin pieni, joten tulokset jäävät suuntaa-antaviksi. Vastausten perusteella opiskelijoiden tämän hetkinen kanta on se, että paperikirja vie voiton e-kirjasta. Paperikirjan lukeminen koettiin yleisesti miellyttävämmäksi.

When reading online the eyes get tired fast.

Harva vastaajista kertoi valitsevansa e-kirjaa, jos paperi on saatavilla.

If there is no print book available, then I would probably choose e-book.

Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä mainita, että vuonna 2014 tapahtui huima 160 000 e-kirjojen latauskerran kasvu edelliseen vuoteen eli tämä pienen vastaajajoukon mielipide ei näy käytännön tasolla, vaan e-kirja valitaan monesta syystä johtuen yhä useammin. Aiheesta voi lukea lisää kirjaston [JYKE-blogista](#).

E-kirjan lukemista helpottavat ominaisuudet ovat harvan käytössä?

E-kirjoissa on jo nyt paljon lukemista helpottavia toimintoja, kuten mahdollisuus tehdä muistiinpanoja sekä suorat linkit tietosanakirjoihin, karttapalveluihin ja henkilöhakemistoihin. Verkkoyhteisöllisyys on myös osa lukukokemusta, sillä omat muistiinpanot voi jakaa kavereiden kanssa tai linkata kirjasuosituksen sosiaaliseen mediaan. Interaktiivisuudesta puhutaan silloin, kun teos tarjoaa esimerkiksi sovelluksia ja pelejä, joilla voi testata oppimaansa. Mukana voi olla myös videoita, ääntä, multimediaa, hyperlinkkejä, 3D-kuvia ja sosiaalista oppimisympäristöä.

Harva vastaajista kertoi käyttävänsä tai pitävänsä tärkeänä näitä kirjojen lukemista helpottavia ominaisuuksia tai interaktiivisuutta. Syynä tähän voi olla, että interaktiivisia e-kirjoja ei juuri vielä ole tarjolla, joten harvalla on vielä laajemmalti kokemusta interaktiivisuuden mahdollisuuksista. Vastauksissa näkyi myös ristiriitä siinä, että paperimuotoinen kirja valitaan usein juuri muistiinpanojen ja alleviivausten teon vuoksi, mutta silti näitä ominaisuuksia ei e-kirjassa pidetä tärkeinä. Varovaisesti voisi tulkita, että e-kirjakokoelmien omat kirjahyllypalvelut lisäominaisuuksineen ovat jääneet opiskelijoille tuntemattomiksi tai sitten ne eivät vastaa käyttäjän tarpeita.

Both have their benefits. If the ebook is easier to obtain for a longer period of time, I'll take that. But if I can have the paper version and make underlinings etc, I prefer that.

Saatavuus on kaikkein tärkeintä!

Saatavuuden tärkeydestä olivat kaikki samaa mieltä. Paperi tai elektroninen, kunhan se on helposti saatavilla. Hankkeen aikana kurssien e-kirjat kärsivät suurista teknisistä ongelmista. Molempien kurssien yhteydessä sattui niin, että kirjapalveluun ei päässyt kirjautumaan eikä kirjaa avaamaan juuri tenttiin lukemisen ajankohtana. Käyttökatkot kestivät parista päivästä yli viikkoon. Tekniset ongelmat johtuivat kaikissa tapauksissa palveluntarjoajasta, jolloin kirjasto oli täysin riippuvainen heidän ratkaisuisistaan asiassa. E-kirjoihin liittyvät kopiosuojaukset hankaloitti myös usean vastaajan mielestä kirjan joustavaa käyttöä.

I have also had problems accessing the e-book collection during the course, so I haven't been able to read the e-book when I have wanted to. A traditional textbook isn't dependent on the issues with the service provider on the internet.

I choose ebooks because I like to make comments in the pdf files, which is not possible if the file is protected and especially not, when I have to download a new file every one or two days!!! When I lend a paper textbook I also do not lend it just for one or two days! Who reads a book with about 300 pages on one day???

E-kirja on tulevaisuuden tenttikirja

Näin me uskomme, vaikka e-kirjan soveltuvuus kurssikirjaksi on vielä paikoitellen epävarmaa. Massakurssien tarpeisiin kirjallisuutta löytyy vielä sattumanvaraisesti. Aine- ja syventävien opintojen kirjallisuutta on paremmin tarjolla. Tämä ongelma näkyy siinä, että kirjaston kurssikirjallisuudesta vain 10 % on elektronisessa muodossa, vaikka hankinnan tavoitteena on suosia e-kirjaa aina sen ollessa mahdollista.

Tulevaisuuden suhteen olemme toiveikkaita ja uskomme, että jatkossa pystymme tarjoamaan yhä enemmän kotimaista ja ulkomaalaista kurssikirjallisuutta sekä käyttäjäystävällisempiä e-kirjaympäristöjä. eEducation hanke antoi meille tärkeää tietoa opiskelijoiden ja opetushenkilöstön tarpeista koskien e-kurssikirjallisuutta. Kirjasto tekee jatkossakin kaikkensa voidakseen tarjota asiakkaille heidän toivomiaan ratkaisuja.

Nina Kivinen

Avainsanat: [e-aineistot](#), [e-kirjat](#), [eEducation](#), [kurssikirjat](#)